

Stiftelsen Äskhults gamla by

Byggnadsminnesförklaring enligt lagen om byggnadsminnen
av Äskhults by inom fastigheterna Äskhult 1:2, 1:4, 1:5 och
1:11, Förlanda socken, Kungsbacka kommun

Fråga har väckts om att förklara Äskhults gamla by inom fastigheterna Äskhult 1:2, 1:3, 1:4 och 1:5 i Förlanda socken för byggnadsminne. Underrättelse därom har skett genom skrivelse den 18 februari 1980 till inskrivningsmyndigheten vid tingsrätten i Varberg. Därjämte har förslag till skyddsföreskrifter upprättats.

Sedan frågan om byggnadsminnesförklaring väckts har den 9 juni 1980 hållits förrättning för legalisering av rådande sämjedelning inom Äskhult 1:3. Den av stiftsnämnden i Göteborgs innehavda lotten 1:3 A har härefter åsatts registerbeteckningen Äskhult 1:11.

Stiftsnämnden har såsom markägare inte haft något att erinra mot en byggnadsminnesförklaring. Stiftelsen Äskhults gamla by har såsom förvaltare av byggnaderna förklarat sig inte heller ha något att erinra mot en sådan förklaring. Den har också godkänt de föreslagna skyddsföreskrifterna. Byggnadsnämnden i Kungsbacka kommun har yttrat sig i ärendet i skrivelse den 25 mars 1980 varjämte samråd skett med riksantikvarieämbetet.

Äskhults by synes bevara egenarten hos gången tids byggnadsskick och är med hänsyn härtill att anse som synnerligen märklig. Byn som består av fyra gårdar kring ett torg utgör en i princip intakt 1700-talsmiljö av högt kulturhistoriskt värde. Gårdarna kallas Bengts, Derras, Jönsas och Göttas och omfattar 11 byggnader.

Vid storskiftet 1825 och laga skiftet 1861-64 flyttades gårdarna inte ut. Härigenom har den i dag unika ålderdomliga bymiljön kommit att bevaras. Byggnaderna utgöres av boningshus och ekonomibyggnader för jordbrukets ändamål i anslutning till dessa. De är uppförda av trä och täckta med halm, spån eller tegel. Manbyggnaden till Jönsas flyttades 1970 till byn och återuppfördes på platsen för en liknande brunnen ryggåsstuga.

1981-10-02

11.392-405-80

Även interiört är byggnaderna av stort kulturhistoriskt intresse genom att de bevarar ålderdomliga drag i byggnadsskicket. Miljön omkring byn med stengårdesgårdar och vägsträckningar har även betydelse för helhetsbilden.

På grund härav och med beaktande av vad i övrigt förekommit i ärendet förklarar länsstyrelsen med stöd av 1 § lagen om byggnadsminnen Äskhults gamla by för byggnadsminne.

I samband härmed meddelar länsstyrelsen jämlikt 2 § nämnda lag följande skyddsföreskrifter.

1. Byggnaderna får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. I husen får inte sådana åtgärder göras som medför förändringar i interiören. Ej heller får åtgärder vidtagas som innebär ändring i befintlig rumsindelning eller ingrepp i stomme.
3. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
4. Det område kring byggnaderna som avgränsats med röd linje på karta tillhörande dessa föreskrifter skall hållas i ett sådant skick, att byggnadernas utseende och karaktär inte försvakas.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar ifråga om underhållet av byggnaderna och vården av det kringliggande området.

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelade skyddsföreskrifter finnes nödvändigt för att byggnaderna skall vara till nytta eller om sådan ändring eljest kan anses påkallad av särskilda skäl, kan länsstyrelsen enligt 3 § lagen om byggnadsminnen meddela tillstånd härtill.

Länsstyrelsen erinrar dessutom om följande bestämmelser i byggnadsstadgan:

50 §. Byggnad skall underhållas så, att hållfastheten icke äventyras, att brandfara, sanitär olägenhet eller vanprydnad icke uppkommer. ::=:==

53 § 1 mom första punkten. Tomt skall, vare sig den tagits i anspråk för sitt ändamål eller icke, hållas i vårdat skick. ::=:==

Enligt 14 § lagen om byggnadsminnen länder detta beslut till efterrättelse utan hinder av förd klagan.

./.

Besvärshänvisning, kammarrätten, enligt bilaga.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövdingen jämte ledamöterna Lars Ekelund, Sten Johansson, Inge Pettersson, Rolf Kenneryd, Sven Fritzson, Allan Hydén, Sven-Erik Lorentzon och Arne Remgård samt tjänstgörande suppleanterna Jörgen Svenblad, Jörgen Andersson, Wiggo Persson, Olof Stenström och Berndt Westberg.

I den slutliga handläggningen deltog även tf länsråd Åke Andrén, biträdande länsarkitekt Jan Stenklint samt länsantikvarie Lennart Lundborg, föredragande.

Johannes Antonsson

Lennart Lundborg

Bilaga

Karta och dokumentation

Kopia

Inskrivningsmyndigheten vid Varbergs tingsrätt, Vallgatan 43,
432 00 Varberg (Efter lagakraftbevis)
Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer, Box 5405,
114 84 Stockholm. Delgivningskvitto
Nordiska museet, 119 21 Stockholm
Landsantikvarien, Box 2073, 300 02 Halmstad
Museet i Varberg, 432 00 Varberg
Stiftsnämnden i Göteborg, Vallgatan 11, 411 16 Göteborg
Landstinget i Hallands län, Box 1008, 301 10 Halmstad
Kamratkretsen för hembygdsvård, Björn Bauer, Föreningsgatan 94 F,
432 00 Varberg
Nordhallands hembygdsförening, Harry Carlberg
P1 7720, 430 33 Fjärås
Byggnadsnämnden i Kungsbacka kommun, Stadshuset,
434 00 Kungsbacka
Kulturnämnden i Kungsbacka kommun, Stadshuset, 434 00
Kungsbacka
Överlantmätaren
Planenheten
Länsantikvarien
Juridiska enheten
Akten

Bestyrkes

Britt-Marie Hooglund

10/

ÅSKHULTS BY BYGGNADSMINNE (nr 9 i Hallands län)

Beslut om byggnadsminnesförklaring av Åskhults gamla by i Förlanda socken har fattats av styrelsen. Byn består av 11 byggnader kring ett torg. Den utgör en "i princip intakt 1700-talsmiljö". 1963 bildades den s k Åskhultsstiftelsen vars avsikt bl a var att söka bevara byn åt eftervärlden. Stiftelsen består av representanter för landstinget, Kungsbacka kommun, Nordhallands hembygdsförening, kamratkretsen för hembygdsvård samt markägaren Stiftelsenämnden. Läns museistiftelsen är även representerad, tidigare genom landsantikvarien, under senare år genom läns museichefen.

Till ärendet hör en omfattande dokumentationsbeskrivning, som har utförts 1980 av Nordiska museet efter en förfrågan från museet i Varberg. Beskrivningen har sedan tryckts av länsstyrelsen, som beslutsunderlag bl a. Ritningarna över byggnaderna är utförda av Brita von Knorring.

(1951 motionerade Johannes Antonsson i landstinget om att utreda frågan om Åskhults bevarande för framtiden - den utgjorde ju en av de bäst bevarade byarna söder om Dalälven).

Landshövdingen ville gärna se spån och tegel som förekommer på vissa av huset i Åskhult utbytt mot halm.

Se vidare beslut samt Nordiska museets dokumentation.

